

Proseminář: Architektura (forma a funkce)

Antoni Gaudí Casa Milá

Kristína Arbetová
učo: 428332

Casa Mila, populárno známy ako "La Pedrera", je známou stavbou katalánskeho modernizmu alebo katalánskej secesie. Casa Mila je dielom architekta Antoni Gaudího, vybudovaná bola v rokoch 1905-1910. Je zároveň jeho poslednou svetskou stavbou vôbec. Objednávateľom bol Pere Milá i Camps, ktorý Gaudího najskôr doporučil pre stavbu Batlóovho domu a sám potom čakal kým získa vhodný pozemok aby taktiež mohol využiť architektove služby. Bol známy ako politik, stavebný podnikateľ a vydavateľ časopisu El Día Gráfico. V roku 1903 sa oženil s bohatou vdovou Rosario Segimón i Artells, bola to práve ona, kto v máji 1905 zakúpil pozemok na rohu Passeig de Gràcia a carrer Provença, ktorý bol povodne zastavaný malou chatou a nachádzal sa na hranici obcí Barcelona a gràcia, ktoré boli v roku 1897 spojené.

2. februára roku 1906 predložil Gaudí stavebnému úradu prvé plány Casa Milá, rozmer navrhovanej budovy bol sám o sebe impozantný, jednalo sa o viac ako 1600 metrov štvorcových. Najväčšiu pozornosť však upútala voľná organická fasáda, nakláňajúca sa nad hlavnú dopravnú tepnu. Budova nebola katalánska, španielska, iberská, ani v maurskom štýle. Nehodil sa k nej prívlastok klasická či barokná, bola neskoršia než rokoko avšak ranejšia ako vandalská. bola to stavba ktorá nemala precedens. Gaudí však študoval ostatné stavby okolo seba, nerobil to z dôvodu plagiátorstva, naopak si tým potvrdzoval, že nová morfológia, na ktorej vymýšľaní pracoval, nebude úplne odtrhnutá od predchádzajúcich štýlov. Z Casa Milá dýcha primitívnosť a surovosť, strecha potom predstavuje autentickú rozprávkovú krajinu. Pokiaľ ide o zdroje možnej inšpirácie, existuje mnoho variant. Medzi nimi nechýbajú pozoruhodné skalné veže Kappadokie, jordánska Petra a katakomby svätého Petra v Zelve a pieskovcové veže v Sudáne. Medzi možnými inšpiráciami sa objavili aj kuželovité hlinené veže v Togu, rovnako ako aj mešity. Umenie počiatku 20. storočia bolo doslova posadnuté exotikou a primitívnosťou. V dobe, kedy Gaudí pracoval na Casa Milá, Picasso hľadal inšpiráciu v afrických maskách.

 Pre tento dom Gaudí použil nový stavebný typ- voľnú zvlnenú štruktúru. Priemyslové prvky, ako železné stĺpy sa striedali s piliermi z búraných tehiel. Dom má obdĺžnikový pôdorys, ktorý je organizovaný okolo jedného guľatého a jedného oválneho vnútorného dvora, ktorého steny sú plasticky modelované a z časti vyzdobené abstraktnými, z časti rastlinnými motívmi na farebnom pozadí. Fasáda domu bola zavesená na železobetónový skelet. Týmto Gaudí získal očividnú voľnosť pri navrhovaní exteriéru, rovnako preto mohol riešiť pôdorys každého poschodia inak a v dôsledku toho tiež na priečelí nepravidelne rozmiestniť okná a balkóny. Skelet mu tiež poskytol možnosť viesť nenosné deliace steny ľubovoľným smerom. Doposiaľ všetky domy v okolí boli založené na využití symetrie, rovných línií a pravých uhlov. V Casa Milá bol ale pravouhlý konštrukčný systém nahradený neobyčajne organickou formou, pripomínajúcou voľný strapec

bublín. Každá z nich potom predstavovala jednotlivé miestnosti, ktoré boli medzi sebou náhodne poprepájané. Ako vyplýva z rady dochovaných nákresov, Gaudí vydal mnoho energie na tvorbu fasády a obzvlášť potom na modelovanie prírodného kameňa, dá sa povedať že týmto dielom Gaudího naturalistickom-plastické pojetie vrcholí. Najskôr mal predstavu prednej fronty s obdobným pravidelným, tradičným delením pomocou arkýrov a balkónov ako v prípade Casa Battló. Podarilo sa mu však stavbu natoľko prepracovať, že mu umožnila oslobodiť fasádu od jej nosnej funkcie. Veľký architektonický objem, ktorý v podkroví ľahko ustupuje, vytvára vďaka zvlnenému povrchu dojem jednotnej masy, i keď sa skladá z kamenných blokov, ktoré sú zakotvené do obyčajnej tehlovej steny železnými pätkami. Gaudí osobne dohliadal na upevňovanie a kotvenie blokov, aby bolo zaistené, že pohyb vln na povrchu bude priebežný. Kvôli týmto kamenným kvádom, ktoré pochádzajú z horského masívu El Garraf a z Villafranca de Penedés sa pre dom zaužíval názov „La Pedrera“ tj. Kameňolom.

Kované železné zábradlia veľkých balkónov bolo spracované do abstraktných a rastlinných tvarov so zvlnenými, skrútenými listami. Kováčske práce na Casa Milá predstavujú určitý druh plastickej koláže a boli vytvárané pod Gaudího dohľadom v dielne bratov Badiových v Barcelone. Veľmi nápadné sú železné dvere hlavného vchodu, tvorené volne pojatým železným pletivom, v ktorého dolnej časti je miesto pre menšie a v hornej časti pre väčšie skla. Pre priliehajúci chodník a také podlahu niektorých miestností v interiéri navrhol Gaudí šesťhranné keramické dlaždice so vzorom chobotníc, hviezdíc a slimákov, ktoré boli vyhotovené firmou Escofet.

Stavba nájomného domu, tvorená šiestimi podlažiami vždy po ôsmich bytoch je celkom podľa zámeru majiteľov práve tak nákladná ako zložitá a ambiciózna. V suteréne, v ktorom chcel Gaudí zriadiť garáže, sa nachádza mohutný oceľový stĺp, z ktorého lúčovito vychádzajú oceľové nosníky, ktoré podpierajú guľatý vnútorný dvor, nachádzajúci sa nad nimi. Gaudí i Milá sa zhodli na tom, že výsledný dom má byť luxusnou záležitosťou. I keď podzemné garáže boli výsledkom kompromisu, predstavovali úplnú novinku. Gaudí pôvodne zamýšľal viesť rampy po stenách vnútorného dvora, aby aj nájomníci z 5. poschodia mohli vystúpiť priamo pred dverami. Tento nápad sa ale ukázal ako neuskutočniteľný. Na druhej strane boli priestrané byty vybavené všetkým dostupným komfortom, od ústredného kúrenia, až po tečúcu teplú vodu.

Na schodoch a v bytoch domu Casa Milá kľže pohľad návštevníka, obdobne ako v Casa Battló, po zvlnených a zaoblených stenách, po dverách a okeniciach z ohýbaného dreva a pestrého skla, po mosadzných makoviciach, ktoré vyzerajú ako voskový odliatok zaľatej pásti, ďalej po strope zdobenom štukami a po mnohých remeselne vysoko hodnotne spracovaných predmetoch vnútorného zariadenia. V interiéri prevažuje motív mora, zdôrazňuje kontinuitu a plynulosť, obzvlášť zo sadry modelované vlny na stropoch, znázorňujúce rôzne podoby vody v pohybe:

zdvihnuté vetrom, víriace sa v špirálach alebo ako šumiace hrebene pred pobrežím. Tu i tam narazíme na vyrytú chobotnicu alebo morskú flóru.

Gaudí dal kro reviest' z tehlových klenieb parabolického profilu. Tvar oblúkov je teda rovnaký, ich veľkosť sa ale mení v súlade s meniacou sa šírkou stavby. Tak vyznieva technicky náročná konštrukcia ako zložitý útvar vo forme rady sedlových plôch (hyperbolických paraboloidov). Strecha, na svojom povrch svetlá, je akcentovaná plasticky premodelovanými útvarmi, ako sú výstupy na schodisko, obložené trencadísovou keramikou, špirálové ventilačné veže, ozdobené temne zelenými fľaškovými črepinami, po troch alebo štyroch zoskupené komíny s malými kupolami v tvare vojenských prílb. Celok navrhol Gaudí spolu so sochárom Bertranom na základe sadrového modelu, v merítku 1:10. dodatočne začlenené komíny boli pri reštaurátorských prácach v roku 1995 odstánené. Sceneria na terasovitej streche vyvoláva dojem, že sa človek ocitá v dialógu s maskovanými figúrami v plynúcom imaginárnom priestore, ktorý akoby bol súčasťou snového sveta, a predsa je materiálnou skutočnosťou.

Keď Gaudí obdržal zákazku, plánoval stavbu vybaviť cirkevnými symbolmi, ktoré boli však neskôr odmietnuté, pretože by mohli vyprovokovať nepredvídateľné reakcie zo strany síliaceho anarchistického a anti-klerikálneho hnutia v Barcelone. Pôvodne mala strechu korunovať trojica sôch: medzi komínmi a mohutnými výstupmi zo schodiska mali byť umiestnení dvaja veľký anjeli a 25 metrov vysoká Madona. Tieto tri figúry sa mali týčiť nad vlnou završujúcou fasádu a svojimi rozmermi mala ovládnuť siluetu mesta K tomuto neobvyklému ukončeniu domu však nedošlo. Dom mal vtedy symbolizovať horu so zasneženým vrcholom, nad ktorým sa pred pozadím z mračien vznášajú sväté postavy.

Stavba domu prebehla bez väčšieho zadrhnutia, práce však spomaľovali právne komplikácie. Už na jej začiatku, 4. septembra 1905 dozerajúci úradník radnice vzniesol protest že ohrada staveniska zaberá i časť chodníku a pouličnú lampu, o osem dní boli práce oficiálne pozastavené. Išlo o prvý z mnohých správnych riadení proti továrnikovi Milá, proti ktorým spočiatku protestoval, neskôr s narastajúcou únavou, sa už ani neobťažoval na ne reagovať. Z tridstiatichšiestich mesiacov bola stavba legálna iba štyri týždne.

Na konci jari 1909 boli strhnuté ohrady a verejnosť mala možnosť po prvý raz vidieť stavbu o ktorej sa tak dlho hovorilo. Collins ju prirovnal k „hore postavenej ľudskou rukou“. Perucho ju popísal ako „kľudne dýchajúce kamenné pľúca“. Tieto komentáre sa orientujú na organickú stránku stavby a na jej extravagantné prepracovanie. Na jar 1909 ešte neboli nainštalované balkóny z tepaného kovu, vynikla úspornosť dekoru povrchu fasády. Casa Milá vybuchla ako nová hviezda na Barcelónskej architektonickej scéne. Jej odlesky sa šírili umeleckým svetom. Dnešní exteriér sa veľmi líši od Gaudího pôvodného zámeru. Jeho úmyslom bolo skrotiť umelú krajinu. Počítal s tým

že presvedčí obyvateľov domu aby svoje balkóny zahalili do bujnej vegetácie, dokonca počítal s inštaláciou zavlažovacieho systému. Nič z jeho plánov sa neuskutočnilo. Gaudí usiloval o to aby sa v kameni navždy zachoval duch Katalánska.

Zato barcelónskym karikaturistom slúžil Gaudí a Casa Milá ako prvotný cieľ. Niektorým ľuďom Casa Milá pripomínala trosky z nedávnej zrážky vlakov v Riudecanyesu. Iným sa páčil vtip o nájomcoch, ktorý môžu v krivých stenách chovať jedine hady. V inej karikatúre bol dom zobrazený ako hangár plný vzducholodí. Frances Pujols, výstredný katalánsky spisovateľ, oceňoval Gaudího pevné nervy: „Gaudí stavil všetko a vyhral, pretože jeho primitívna architektúra stelesňuje všetok pokrok moderných časov.“ Pujols mal pravdu. Casa Milá priamo vychádzala z futuristických fantázií Julesa Verna a H. G. Wellsa. Nájomci, ktorý sa do domu nasťahovali, vedeli, že ich čaká osamelý osud priekopníkov štýlu. Ani oni neušli posmechu v meste.

Gaudího nápadná architektúra už vtedy budila pozornosť ďaleko za hranicami Španielska. V roku 1922 si jeho stavby prehliadali študenti Bauhausu. Po jeho smrti záujem o jeho tvorbu opadával. Walter Gropius a Le Corbusier si síce prehliadali jeho stavby, vysoko však hodnotili iba technickú stránku. Obaja zastávali vtedy stanovisko výlučne racionalistické, a pre Gaudího silnú tvárnu vôľu nemali pochopenie. Moderná architektúra medzivojnového obdobia odsudzovala otázky formy na okraj emóciu pripúšťala iba prostredníctvom dokonalého technického, prevozného a ekonomického riešenia stavieb. Okolo roku 1930 sa jeho práce označujú za scestné a škaredé. Iba surrealisti si Gaudího vážili, a preto je článok jeho kraja Salvadóra Dalího vo francúzskom časopise Minotaure z roku 1933 takpovediac jediným uznaním v tridsiatych rokoch dvadsiateho storočia. Až okolo roku 1950 sa prebúdzal nový záujem o Gaudího dielo. Ako prví študujú jeho dielo architekti Taliansky a Americký. Nové ohodnotenie Gaudího je príznačné, ku knihe, ktorú publikoval J. Prats Vallés v roku 1958 v Barcelone, napísal predslov Le Corbusier.

V dnešnej podobe je Casa Milá nedokončená, v dôsledku síliacich sporov s manželkou Perreho Milá zastavil Gaudí svoje práce na stavbe v roku 1910. v roku 1946 bola budova predaná firme Provenca, ktorá v rokoch 1954 a 1955 poverila architekta Barbu Consiniho, aby v dome zariadil 13 podkrovných bytov, v roku 1966 prestaval architekt Gil Nebot hlavné podlažie na kancelárske priestory pre jeden zahraničný podnik. V rokoch 1971 až 1975 boli prevádzané prvé, z mnohých hladisiek pochybné reštaurátorské práce. V roku 1986 získala budovu spoločnosť Caixa de Catalunya, aby ju zreštaurovala a sprístupnila verejnosti ako kultúrne centrum. Casa Milá je od roku 1962 chránenou pamiatkou a v roku 1984 bola zapísaná medzi kultúrne dedičstvo UNESCO. Dnes sú horné podlažie, atika a strecha prístupné pre verejnosť. V budove sa nachádza múzeum Antonia Gaudího, s expozíciou množstva jeho prác, malieb, fotografií, kresieb, makiet.